

6. Brown P., Levinson S. Universals in language usage: Politeness phenomena / P. Brown, S. Levinson // Questions and politeness: Strategies in social interaction // Eds. Goody E.N. – Cambridge: Cambridge University Press, 1978. – PP. 56-289.
7. Fraser, B. Perspectives on Politeness / B. Fraser // Journal of Pragmatics, 1990. № 14. – PP. 219-236.
8. Grice, G.H. Logic and conversation / G.H.Grice // Eds. Cole & Morgan. – 1975. – PP. 41-58.
9. Lakoff, R. Language and Women's Place / R. Lakoff. – New York: Harper & Row, 1975. – PP. 45-79.
10. Leech, G. Principles of Pragmatics / G. Leech. – London: Longman Publishing Group, 1983. – PP. 131-139.

Summary

The immediate aim of the article is to define the role of the pitch component of intonation in realization of politeness/impoliteness in English-language formal and informal conflict dialogical discourse. It is proved that the pitch component of intonation in the whole and maximum pitch level value in particular play an important role in realization of impoliteness and partly participate in realization of politeness in conflict dialogical discourse.

УДК 811.111'367.63

ОСОБЛИВОСТІ ГРАМАТИЧНОЇ СПОЛУЧУВАНOSTІ АНГЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ПРИЙМЕННИКІВ

Поміркована Т.В.

НПУ ім. М.П.Драгоманова

Якщо зіставити прийменникову систему англійської мови, яка за морфологічним типом належить до аналітичних мов, з українською, то варто говорити про досить розвинену й динамічну систему прийменникових конструкцій останньої, які демонструють вияви аналітичності граматичного ладу цієї слов'янської мови. І, навпаки, здатність прийменника до морфемізації є одним із виявів нового синтетизму в сучасній, переважно аналітичній, англійській мові. Така можливість злиття з попереднім дієсловом чи віддієсловним елементом характерна риса загалом усієї групи германських мов. Вона не властива

слов'янським, зокрема українській, в яких цьому словотворчому засобу відповідає префіксація.

Мета статті: проаналізувати постпозиційні моделі англійських прийменників

Морфемізований прийменник у таких-одинацях, як *hoped-for*, *jeered-at*, *unheard-of* тощо, має односторонній зв'язок із попереднім елементом, а вся дієслівно-прийменникова конструкція (постпозитивна група) ад'єктивізується, тобто набуває нової категоріальної якості. Звертає на себе увагу той факт, що ці (*for*, *at*, *of*) й інші прийменникові форманти не мають аналогів ні серед постпозитивних придієслівних часток, ні серед прислівників. Це підтверджує думку про специфіку процесу синтетизації прийменникових конструкцій в сучасній англійській мові, які входять до складу постпозитивної групи: *He got up early; he put on his greatcoat; I hope you don't misunderstand me, he went on nervously*. У реченні *They made up their quarrel* елемент *up* – постпозитив; в реченні *Up in the mountains the air is clear and bracing* – прислівник; в реченні *We went up the hill* – прийменник.

Постпозитиви виступають як показники завершеності дієслівного комплексу: *Police caught up smugglers* – дієслово *to catch* – 'ловити' вказує на незавершеність дії, а в комплексі з постпозитивом *up* дія стає завершеною: *catch up* – 'спіймати'.

Це своєрідне явище властиве саме англійській мові і не характерне ані для романських, ані для слов'янських мов.

У сучасній англійській мові порядок слів має суттєве граматичне значення. Місце, що займає слово в реченні, стає засобом характеристики його граматичної функції, зумовленої зв'язками з іншими словами. Порушення звичайного порядку членів речення сприяє зміні синтаксичних, семантичних й функціональних відношень, а з ними й усього змісту висловлення. Зміна порядку слів у реченні є в англійській мові або граматичним засобом оформлення певної структури речення, або емоційно-експресивним способом виділення якомусь члену речення.

Оскільки назва «прийменник», як зазначає М.І.Балла, походить від латинського слова *prepositio*, яке складається з двох компонентів: *pre* (перед) і *positus* (поставлений), то традиційно прийменники визначають як слова, що розташовані перед іменником або займенником. Проте прийменники вживаються не тільки з іменниками та їх еквівалентами, але й з дієсловами, прикметниками, дієприкметниками і прислівниками. Тому прийменники, які вживаються з цими частинами мови, можуть вживатися як перед ними, так і після них [Балла 2000, с. 24].

Досліджуючи прийменникові синтаксичні утворення, лінгвісти справедливо вказують на обов'язковість двостороннього зв'язку прийменника з головним і залежним компонентами словосполучення. А тому структура традиційної побудови двокомпонентного прийменникового словосполучення як в англійській, так і в українській мовах має спільну модель: «головний компонент + прийменник + залежний компонент».

Наприклад:

*You are thinking about this girl.
He goes there for meeting her.
This preposition refers to this noun.*

Утім, відмінною особливістю прийменників англійської мови є той факт, що вони можуть не втрачати зв'язки з повнозначними словами навіть при їх дистантному розташуванні [Смирницький 1957, с. 61].

Наприклад:

What are you thinking about?

What does he go there for?

The noun this preposition refers to is a borrowing.

Існує декілька моделей інверсії прийменникових конструкцій, які описують дистантну постпозицію прийменника [Рябов 1975, с. 85].

Кожна модель має властиві їй граматичні, семантичні й функціональні особливості.

I модель: Pr. (Adv.) + V + Prep. Релевантною ознакою цієї моделі є наявність залежного члена, вираженого питальним займенником або прислівником *what, who (m), where, which* й ін.

Конструкції, побудовані за цієї моделлю, містять спеціальні питання, включаючи еліптичні: «*What were you talking about?* [Braine 1965, p. 163]; «*I need your help; 'she said at once. What about?'*» [Snow 1964, p. 183].

Переважно до цієї моделі належать підрядні речення, які за своєю синтаксичною функцією є підрядними підметами, присудками, додатками, обставинами місця, допусту тощо.

Наприклад:

«*But what I wanted to talk to you about is the inquest*» [Snow 1953, p. 150];

«*This isn't what I wanted you for*». [Snow 1953, p. 147];

«*I don't remember what I talked about*». [Braine 1965, p. 148];

«*There's more things and cheaper things and better things where we come from*». [Waugh 1951, p. 91];

«*Whoever he looks like, he's become wonderfully handsome*». [Winsor 1966, p. 573].

II модель: N + V + Prep. До цієї моделі належать конструкції з незалежним членом і прийменником у складі відносного підрядного речення й залежним членом у складі головного речення. При цьому залежний член функціонує як антецеденте підрядне речення. Таким чином, прийменникова група розчленована у різних частинах складнопідрядного речення: «*I'm talking about a place you were not at, anyway*» [Faulkner 1964, p. 25]; «*I'm going to work for the things I believe in*». [Snow 1964, p. 359].

У тому випадку, якщо підрядне речення вводиться відносними словами *which, who* або *where*, тоді залежний член дублюється також у складі підрядного речення, що зближає ці приклади з моделлю I: «*This is young Oliver Twist whom we were speaking about*». [Dickens 1955, p. 148].

До даної моделі належать й стійкі формули на зразок (*not*) *that know* (або його еквіваленти) + *of* із модально-емфатичним запереченням: «*Is he dead? Not that I know of*». [Greene 1963, p. 95]. Залежним членом тут є зміст попереднього висловлення.

III модель: N + Participle II + Prep. Релевантною ознакою цієї моделі є наявність дієприкметника II пасивного стану як незалежного члена. Залежним членом у цьому випадку є підмет або суб'єкт неособової дієслівної форми: *In Dufton, or even Warley I was thought of as being a big man*. [Braine 1965, p. 224]; *And besides, she wanted to spare this poor little thing from being stared at by the servants*. [Mansfield 1957, p. 124].

Постпозитивне розміщення прийменника найчастіше має місце в тричленній конструкції з об'єктно-предикативним членом: «*See her tomorrow and get it done with*». [Braine 1965, p. 232].

Відокремлення прийменника характерно для конструкцій з атрибутивним дієприкметником II у постпозиції по відношенню до означуваного слова: «*Sam intimated by a nod that he recollected the problem alluded to by his parents*». [Dickens 1955, p. 379].

Особливо часто атрибутивний дієприкметник II зустрічається в поезії як засіб стильового забарвлення: *What temper at the prospect did not wake to happiness unthought of?* [Waugh 1951, p. 85] або там, де потрібні короткі лаконічні висловлення: *Privilege: an advantage not shared in by all* [Chapley 1958, p. 240].

Відокремлення прийменника відбувається тоді, коли дієприкметник II вживається у функції препозитивного означення. При цьому зберігається звичайне лінійне розташування компонентів прийменникового сполучення: незалежний член – прийменник – залежний член: *He was a well-carred-for weapon* [Greene 1963, p. 19].

У таких побудовах прийменник пов'язаний із залежним членом не безпосередньо, а через дієприкметник II. Опосередкований характер зв'язку прийменника із залежним членом виражається на формальному рівні, тобто в дефісному написанні. Прийменник з дієприкметником утворює у цьому випадку прикметник-комполит.

IV модель: N (Pr.) + Inf. + Prep. Релевантною ознакою моделі IV є інфінітив як незалежний член. Найбільш уживаною конструкцією з відокремленим прийменником є постпозитивний атрибутивний інфінітив: *There was no dry spot to sleep on*. [Twain 1958, p. 132].

Оскільки інфінітив у таких конструкціях виконує функцію неузгодженого означення, то позначувальне, що є залежним членом прийменникової групи, найчастіше виражається іменниками широкої семантики (*thing, place, matter, time*) або неозначеними займенниками: *I wanted someone to talk to...* [Snow 1964, p. 336]; «*There is nothing to envy me for*». [Braine 1965, p. 73]; «*We got something else to worry about*.» [Faulkner 1964, p. 15].

Відокремлення прийменника, як правило, має місце у випадку, якщо інфінітив входить у складений присудок, частиною якого є прикметник, що

передає модальне відношення між підметом (позначувальним) і дією, вираженою інфінітивом: «*She's lovely, I said. Not just lovely to look at-she's sweet and innocent and good*» [Braine 1965, p. 105]; «*But he knew that, when I had paid the fee, I should not have enough to live on*». [Snow 1964, p. 123].

Часте використання відокремленого прийменника спостерігається в інфінітивних зворотах з *for*: «*It's not important enough for me to think about and yet it is, because it's a symbol*» [Braine 1965, p. 202].

Широке вживання інфінітива з відокремленим прийменником сприяє утворенню стійких сполучень: *to begin with, to start with, to add to*, які виконують функцію вставного члена речення. Як залежний член виступає все речення, в якому функціонує вставний член: «*To begin with, he was no more gently born than I was*» [Snow 1964, p. 160].

V модель: N + Gerund + Prep. Релевантною ознакою цієї моделі є герундій як незалежний член: «*Of course, 'tis the only thing worth working for, fighting for, dying for*» [Mitchell 1956, p. 435].

Звертає на себе увагу найбільша частотність конструкцій із прийменниками після слова *worth*.

VI модель: N + V + Prep. Релевантною ознакою моделі VI служить дистантність залежного члена (звичайно прийменникового дододатку або прийменникової обставини) від прийменника у фінальній позиції речення: «*The other two I should have to dig back for and contrive*». [Snow 1964, p. 239]; «*This I had never thought of*» [Dick. P. P. 149]; «*What a state she must be in*» [Wilde 1958, p. 137].

Відокремлення прийменника в цій моделі відбувається за рахунок інвертованого порядку слів і використовується винятково з метою створення емпізи. На відміну від попередніх моделей, релевантними ознаками яких є синтаксико-морфологічна будова, модель VI не пов'язана ні з якою конкретною граматичною конструкцією, а тому ми її віднесли до моделі, в якій прийменники виражають функціонально-семантичні відношення.

VII модель: N (Pr.) + V + Adj. + Prep. Релевантною ознакою цієї моделі є суфікс прикметника *-able*. Незалежний член представлений в основі прикметника, а залежний - у підметі або позначувальному: «*I didn't think you'd be talkable-to*». [Hanna 1964, p. 63].

Оскільки ця модель пов'язана з конкретним суфіксом, то ми її визначили як словотворчу.

Наявність перерахованих вище ознак не виключає, безумовно, конструкції із препозитивним прийменником. Синонімічні побудови із пре- і постпозитивним прийменником зустрічаються звичайно в моделях I, II й VI: *Socane (with dignity) Do you know to whom you are speaking, my good man? Lickcheese (recklessly) I know well enough who I'm speaking to* [Shaw 1958, p. 59].

Граматична синонімія відкриває широкий простір для функціональної варіативності подібних паралельних конструкцій.

В поодиноких випадках вживається постпозитивний прийменник без наявності релевантних ознак, перерахованих вище. Прикладом такого вживання є

конструкція з *over*: «*get something over with*»: «*Why didn't he get it over with?*» [Braine 1965, p. 226].

Подібна конструкція, очевидно, утворилася за аналогією зі зворотом *Accusative plus Participle II*, тобто моделі III.

Обов'язкове дистантне вживання прийменника спостерігається в моделях III й VII. У моделях IV й V прийменник розташований препозитивно лише в тих випадках, коли інфінітив або герундій не входять у розглянуті вище конструкції, що зумовлюють відокремлення прийменника. Оскільки, конструкції з відокремленим прийменником є для герундія й інфінітива більше вживаними, то, узагальнюючи вище викладене, можна твердити, що постпозиція прийменника в цілому характерна для моделей, релевантними ознаками яких є наявність прийменникової групи в незалежному члені, тобто в моделях III, IV, V, VII.

Слід зазначити, що виділені для кожної моделі ознаки не є взаємовиключними. У ряді випадків можлива наявність не однієї, а двох ознак, у зв'язку із чим той самий приклад може належати до двох різних моделей: *That's the woman that is not to joke about*. [Hemingway 1962, p. 339].

Наведений приклад може бути віднесений або до моделі II, оскільки залежний член прийменникової групи є антецедентом підрядного означального речення, або до моделі IV, оскільки незалежним членом служить постпозитивний атрибутивний інфінітив.

Наявність двох різних релевантних ознак відокремлення прийменника має місце й у прикладі типу: *Well, what is there to look so happy about?* [Mitchell 1956, p. 469].

Тут ознакою моделі I є питальне слово *what* як залежний член, ознакою ж моделі IV служить інфінітив як незалежний член.

Виділені моделі характерні для всіх можливих випадків відокремлення прийменника в сучасній англійській мові. Вживання постпозитивного прийменника поза рамками розглянутих вище конструкцій має оказіональний характер і становить наближений варіант до тієї або іншої моделі [Бирнбаум 1968, с. 84].

Найбільш уживані прийменникові сполуки, побудовані за моделлю I: *talk about, what...be like, where...come from, what...look like, what...be (all) about, what...be up to, look for, think about, wait for, think of, where...go to, what...go through, what...drive at, where...get to, be in, be afraid of, come to, ask for, what...be after, what...see about, get at, where...be from, what...have been through, what...be made of, talk of, believe in*. Прийменники *about, from, up to, for, of, to, through, at, in, after* найчастіше беруть участь у формуванні моделі I **постпозиційної прийменникової конструкції**.

Треба зауважити, що тільки в моделі I зустрічається прийменник *like*. Більшість з цих прийменників є синсемантичними, які виражають такі типи семантичних відношень: просторові, темпоральні та причинові: *about, from, for, of, through, in*. Прийменники *to, at, after, up to* виражають темпоральне та просторове значення.

Щодо моделі II, то тут найбільш уживаними є сполуки: *think of, talk about, look at, be in, tell about, be interested in, look for, (not) that I know of, know about, hear of, speak of, speak about, think about, tell of, talk to, care about, hope for, go to, line in, be after, believe in, worry about, care for, take (get) hold of, come from, go through, speak to, wish for, read about, look upon, be sure of, be sorry for, account for, get rid of, indulge in, live with, hear about, listen to, come to, pass through*. Прийменники *of, about, at, in, for, to, after, from, through, upon, with* найчастіше беруть участь у формуванні моделі II.

Як і в моделі I, більшість із прийменників можуть виражати такі ж типи семантичних відношень: просторові, темпоральні та причинові: *about, from, for, of, through, in*. Прийменники *to, at* мають темпоральне та просторове значення. Прийменник *with* виражає два основні значення: причини та простору.

До найбільш уживаних сполук моделі III належать: *call upon, do with, speak to, do for, talk about, meet with, send for, dispose of, refer to, take care of, listen to, look at, speak of, agree to, pay for, provide for, look upon, shoot at, rely upon*. Найчастіше вживаними прийменниками у конструкції моделі III є: *upon, with, to, for about, of, at*.

Найбільш уживані сполуки моделі IV: *think about, look at, worry about, live in, speak of, talk to, think of, talk about, live with, look after, go to, attend to, be grateful to, be afraid of, remember by*.

Прийменники IV моделі виражають такі типи семантичних відношень:

- темпоральні, просторові, причинові: *about, in, of*;
- темпоральні, просторові: *to, at, after, by*.

Прийменник *with*, що виражає значення причини та простору, також характерний і для моделі IV.

У моделях V, VI, VII вживаються майже всі вище перераховані прийменники, що виражають різні значення: *of, about, at, in, for, to, after, from, through, upon, with*.

Препозиційні прийменникові словосполучення зустрічаються також у моделях I, II й VI, тобто прийменники, притаманні цим моделям, можуть займати препозицію по відношенню до тих частин мови і членів речення, з якими вони вжиті.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи, зазначимо, постпозитиви виступають як показники завершеності дієслівного комплексу. Це своєрідне явище властиве саме англійській мові і не характерне ані для романських, ані для слов'янських мов.

У ролі постпозиції найчастіше виступають прості прийменники, більшість з них можуть виражати три основні лексичні значення: темпоральне, просторове та значення причини. Прийменники виступають в постпозиції з дієсловом, дієприкметником II, інфінітивом, герундієм та прикметниковою конструкцією з суфіксом *-able*. Але найчастіше прийменники виступають в постпозиції з дієсловом.

Перспективами подальших досліджень є вивчення нових похідних прийменників англійської мови і зіставлення їхніх значень з новими прийменниками української мови.

Література

1. Балла М. І. Вживання прийменників в англійській мові / Микола Іванович Балла.– К.: Радянська школа, 1967. – 174 с.
2. Балла М. І. English preposition. Вживання прийменників в англійській мові / Микола Іванович Балла. – К.: Чумацький шлях, 2000. – 230 с.
3. Барковская И. Б. Предлоги в английском языке. Сборник упражнений / И. Б. Барковская, Е. А. Рейман, Н. В. Успенская. – Л.: Наука, 1967. – 107с.
4. Барковская И. Б. Предлоги в английском языке. Выражение объектных отношений / И. Б. Барковская, Е. А. Рейман, Н. В. Успенская. – Л.: Наука, 1973. – 127 с.
5. Бирнбаум Я. Г. Некоторые особенности постпозитивного употребления предлогов в современном английском языке / Я. Г. Бирнбаум, Е. С. Смушкевич // Вопросы германо-романского языкознания и методики преподавания иностранных языков. – Иркутск: ИГПИИЯ, 1968. – Т. 1. – С. 75-89.
6. Каушанская В. Л. Грамматика английского языка: [учеб. пособие для студ. пед. вузов и университетов] / Валентина Лазаревна Каушанская. – М.: Страт, 2000. – 319 с.
7. Литвинов П. П. Предлоги. Повышаем речевую готовность на английском / Петр Петрович Литвинов. – М.: Яхонт, 2001. – 251 с.
8. Смирницкий А. И. Морфология английского языка / Александр Иванович Смирницкий. – М.: Изд-во литературы на ин. яз., 1959. – 373 с.
9. Смирницкий А. И. Синтаксис английского языка / Александр Иванович Смирницкий.– М.: Омен, 1998. – 259 с.
10. Рейман Е. А. Английские предлоги. Значение и их функции / Катерина Александрова Рейман. – Л.: Наука, 1982. – 241 с.
11. Хорнби А. С. Конструкции и обороты английского языка / А.С. Хорнби/ пер. с англ. Игнатъева А. С. – М. : АО Буклет, 1994. – 336 с.

Summary

Articles deals with postpositions in Modern English. Some models of inversion of prepositional constructions are defined, analyzed, and compared. Each model has its own grammatical, semantic and functional features. The existence of such models confirms the process of sintetizm in modern English.